

Kõkõbì álu ni Páulũ ní sǐ sěe Tīmōtáyō ní rĩ Tã búkũ rĩ vé rĩ ã ùlũngará

Tīmōtáyō ri kẹrĩmvá, ílí kárakará kọpi rikí ẹcì Páulũ be, ri Páulũ ẽ ìzã koó ụ'dụkọ múké Kúrísító vé rĩ ã ùlũngará sǐ. Vùdrị ni gé, Páulũ pẹ Tīmōtáyō ri muụ adrií 'bá kǎnísǎ vé rĩ pi ní drịkoma rú kũrụ Ẹfésō vé rĩ agá.

Páulũ sě kọkọbì 'dĩri Tīmōtáyō ní ìri ímbázú ǎní lẹtì 'bá kǎnísǎ vé rĩ pi ní rizú Múngú ri ìnjǐzú rĩ sǐ, ǎzini 'bá ǎngũ ímbá'bá ùnjō sǐ rĩ pi vé tã sǐ. Kọkọbì rĩ ímbá lẹtì ì ní rizú 'bá ùpẹzú 'bǎá drịkoma rú rĩ vé tã, ǎzini ímbá lẹtì drịkoma kǎnísǎ vé rĩ pi ní ẹzì ngazú ngúlúmũ ǎndíǎndí rĩ pi ǎsámvú gé, kẹrĩanji rĩ pi ǎsámvú gé, 'bá ǎrǎkǎ rú rĩ pi ǎsámvú gé, ǎzini ọwụzì rĩ pi ǎsámvú gé rĩ vé tã.

¹ Ma Páulũ Kúrísító Yẹsũ vé 'bá áyúǎyũ rĩ 'i, Múngú 'bá Paápi rĩ, ǎzini Kúrísító Yẹsũ 'bá ní ẹsì 'bǎá drị ni gé rĩ, kọpi ìpẹkí ma adrií 'bá áyúǎyũ ni rú nĩ.

² Tīmōtáyō mà mvá rĩ, mi Kúrísító Yẹsũ ri ẹ'yìpì gí rĩ, á sǐ kọkọbì 'dĩri sěe mí ní nĩ. Ẹsì múké, ẹsì Ìdríkídri, ǎzini tǎkírì 'bá Ẹtẹpì Múngú vé rĩ, ǎzini 'bávẹ Úpí Kúrísító Yẹsũ vé rĩ ã adri ìmi be.

*Páulũ ímbá Tĩmôtéyō ri 'bá ri' 'bá tãĩmbĩ
ímbá' 'bá ũnjō sĩ rĩ pi vé tã sĩ*

³ Má ní ngazú mužú Mākēdōnĩyã gá rĩ gé, má ẹzi mí ní, má kĩnĩ, mĩ adri Ēfēsō gá 'dãgá, mĩ uga rĩ 'bá ri' 'bá tã ũnjō vé ni ímbá' 'bá rĩ pi, kōpi ã kukĩ rĩ ímbángará ũnjō vé 'dĩ' 'bée ãní.

⁴ Mĩ ku kōpi ã rikĩ sã izaá rizú ú' dógú' dógú ẹzi ãkó ni pi átá rizú ãgátá íjizú ĩ ãsámví gé sĩ ku, ãzini kōpi ã rikĩ ĩvé ẹ' bĩpĩ ã rú ũlũú mužú ku, tã 'dĩ' 'bée ri ãgátá íjĩ ãsámví gé sĩ. Āgátá 'dĩri sē 'bá rĩ pi ẹ' yĩkĩ Múngú ri ãní ku.

⁵ Tã má ní mi ímbázú rĩ ĩri 'dĩni, lē 'bá Yēsũ ri ẹ' yĩ' 'bá gĩ rĩ pi ã lēkĩ ĩ lēlē. Lēngará 'dĩri íngá ẹsĩ adriĩpi uletere, yĩkĩ adriĩpi múké, ãzini ẹ' yĩngará adriĩpi áda rú rĩ agá.

⁶ 'Bo 'bá ri' 'bá ãngũ ímbá' 'bá rĩ pi ã urukō kukĩ tã 'dĩ' 'bée gĩ, kōpi nōni ri átángá ẹzi ãkó ni pi átá áyu.

⁷ Kōpi lēkĩ 'bá rĩ pi ã nĩkĩ 'yozú kínĩ, ĩ ri tãĩmbĩ Mósē vé rĩ ímbá, 'bo kōpi nĩkĩ tã ĩ ní rĩí átá rĩ kuyé, kōpi ícókĩ tã ĩ ní átá rĩ vé ífifĩ ũlũú ku.

⁸ 'Bá nĩkĩ rá tãĩmbĩ rĩ múké, 'bá rĩ 'du dō tã ni ngaá pĩrĩ.

⁹ 'Bá nĩkĩ kpá rá, sēkĩ tãĩmbĩ rĩ 'bá tã 'o' 'bá pĩrĩ rĩ pi ã tã sĩ kuyé, sēkĩ tãĩmbĩ rĩ 'bá tãĩmbĩ rĩ ñō' 'bá, 'bá wa' 'bá ari' 'ba rú, 'bá Múngú ri nĩ' 'bá ku, ãzini 'bá ũnjĩkãnyã 'o' 'bá rĩ pi ã tã sĩ, ãzini sēkĩ 'bá ĩ ẹtépĩĩ ú' dĩ' 'bá, dōku ĩ ẹndrēpĩĩ ú' dĩ' 'bá, ãzini 'bá 'bá rĩ pi ú' dĩ' 'bá rĩ pi ã tã sĩ.

¹⁰ Sēkĩ tãĩmbĩ rĩ 'bá ọwũ rú rĩ pi ã tã sĩ, ãzini ãgō ri' 'bá la' 'bá ãgō sĩ rĩ pi ã tã sĩ, dōku ũkú ri' 'bá la' 'bá ũkú sĩ rĩ pi ã tã sĩ, dōku sēkĩ 'bá ri' 'bá 'bá

urubá ʊzì'bá túgěřĩ rú rĩ pi ã tã sĩ, 'bá ũnjó rú rĩ pi ã tã sĩ, āzini 'bá ũnjō ʊlĩ'bá mākātā vūrā gá rĩ pi ã tã sĩ, āzini 'bá rĩ'bá tã ũnjí ʊrʊkō 'o'bá ímbángará múké rĩ vé tã újábá túngú rĩ pi ã tã sĩ.

¹¹ Ímbángará múké 'dĩri, ĩri ʊ'dúkó múké má ní ũlũú rĩ, Múngú ĩ ní íngúngũ rĩ sē tã ni má drígé nĩ.

Páũlũ sē ōwō'dĩfō Múngú ní

¹² Á sē ōwō'dĩfō 'bávé Úpí Yēsũ Kúrísítō ní, sē má ní ũkpō ẹzì ívé rĩ ngazú nĩ, ndre á 'bā ẹsì ívé ẹzì ngazú, ĩri ní ma ĩpēzú ívé ẹzì ngazú ānĩ.

¹³ Ándúrú á ri dō Kúrísítō ri ideé, á ri dō ĩrivé 'bá ọcùṣũ ũnjí ũnjí, āzini má ẹsì ā adri dō ũká ũká drāāāsīyā, Múngú 'bā ẹsì ĩdríkídri má ní rá, ā'diātāsīyā á ri tã rĩ 'oó ẹnĩākō sĩ, āzini má ní Yēsũ ri ẹ'yĩ kuyé rĩ sĩ.

¹⁴ 'Bávé Úpí Kúrísítō Yēsũ 'bā ẹsì múké má ní āmbúgú, sē má ẹ'yĩ ĩri rá, āzini sē má ní lēngará.

¹⁵ Kúrísítō Yēsũ ímụ vũ drígé nōgó 'bá ũnjĩkányā be rĩ pi paá ĩvé ũnjĩkányā agásĩ. Tã ĩ ní 'yoó 'dĩri tã áda, lē 'bá céré ẽ ẹ'yĩkĩ tã 'dĩri. Mávé ũnjĩkányā aga 'bá ʊrʊkō'bée vé rĩ rá.

¹⁶ Ma ũnjĩkányā be agaápi rá nōri, Múngú 'bā ẹsì ĩdríkídri má ní, Kúrísítō Yēsũ ā 'bā rĩ ma adrií ʊ'bĩtā rú ívé ẹsì mādā rĩ ā tã 'i'daá 'bá ímụ'bá 'i ẹ'yĩ'bá rĩ pi ní, āzini 'bá ímụ'bá ídri 'dání'dání rĩ ịsú'bá rĩ pi ní.

¹⁷ 'Bāgú adriípi mụzú 'dání'dání, drāápi ku, ĩ ní rụ'bá ni ndreé ku, adriípi 'yēnā Múngú 'i

rĩ, lē ē ñnjĩkí ïri ñnjĩnjĩ, āzini ē íngúkí ïri mužú 'dání'dání. Āmīnā.

¹⁸ Timōtéyō má mvá rĩ, tā má ní eziĩ mí ní 'dĩri, ïri tā nēbĩ rĩ pi ní ándúró 'yoó mĩ tā sĩ rĩ, 'í 'du dō tā 'dĩri ngaá rá, ïri sē mi ẹ'dĩ 'dĩ múké Úpí ā rú sĩ, sũ āngáráwá ní ẹ'dĩ 'dĩ rĩ tĩnĩ.

¹⁹ Lē mĩ tu pá tĩtĩ mívé ẹ'yĩngára ágá, mĩ 'o tā adripi pĩrĩ ní áyu. 'Bá ụrụkọ gākí tā 'dĩri sĩ, sē kọpi kukí ìvé ẹ'yĩngára ì dríge sĩ gí.

²⁰ 'Bá 'dĩ'bée āsámvú gé, 'bá rĩ Āmīnáyĩ pi Ālēkĩzándā be, á sē kọpi kú Sātánā dríge, kọpi ā nĩkí rí tā, kọpi ē idekí rí Múngú ri ku.

2

Páulū ímbá lẹti ì ní Múngú ri zizú rĩ

¹ Tā drĩdrĩ má ní lēé eziĩ ìmi ní rĩ 'dĩ, lē ìmi zĩkí Múngú ri 'bá rĩ pi ní céré. Ìmi mākí Múngú ri, ìmi zĩkí ïri, ā ko rí kọpi ē ìzā, ìmi sēkí ọwō'dífó Múngú ní.

² Ìmi zĩkí Múngú ri 'bāgú rĩ pi ní, āzini 'bá drĩkoma rú rĩ pi ní, 'bā adrikí rí 'bā āsámvú gé sĩ tā be kírĩ, ẹsĩ be mādā 'bá Múngú vé ni pi rú, 'bā 'okí rí tā pĩrĩ, 'bā ñnjĩkí rí Múngú ri ñnjĩnjĩ.

³ 'Bá zĩkí dō Múngú ri 'dĩni, ïri múké, ïri Múngú 'bā Paápi rĩ ní āyĩkō sē.

⁴ Múngú lē ā pakí 'bá rĩ pi céré, āzini lē kọpi ā nĩkí tā áda rĩ.

⁵ Múngú ri 'yẹná ālu, 'bá 'bā āsámvú ícipi Múngú be rĩ Kúrísítō Yésũ 'i.

⁶ Yésũ sē 'i 'dĩ drāá 'bá rĩ pi ē drĩ jezú āní, Múngú ùlū tā 'dĩri sá múké ni gé.

7 Múngú ĩpē ma 'bá áyúāyũ ní rú rií ú'dúkó múké rĩ ũlũú 'bá rĩ pi ní. Ma ri tā áda rĩ ũlũ, má úlí ũnjō ku, ma ri tā áda ẹ'yĩngará vé rĩ ũlũ 'bá adri'bá Yāhúdĩ rú ku rĩ pi ní.

8 Vūrā céré 'bá rĩ pi ní rizú ĩ úmúzú Múngú ri zizú rĩ gé, á lē 'bá adri'bá uletere rĩ pi kádō rií Múngú ri zĩ, kōpi ē ingakí ĩ drĩ suú ụrụ, ógúpì ē ẹsì ā ve ógúpì ní ku, kōpi ā gākí āgátá ĩ āsámvú gé sĩ ku.

9 Á lē kpá ũkú rĩ pi ā úsúkí ĩ bōngó índrépi múké ni sī, bōngó drĩnjá sēépi ku ni sī, āzini bōngó rú'bá ọzũúpi céré ni sī. Lē ũkú rĩ pi ā sēkí ĩ drĩ'bí tíi ku, dōku kōpi ā 'yĩkí ngá ĩ ní údé dábũ sī ni pi ĩ rú'bá gá ku, dōku kōpi ā 'yĩkí mǎyākā ógú'bá ógúọgú ājē be āmbúgú ĩ ní zĩ pálĩ rĩ pi* ku, dōku kōpi ā sukí bōngó ĩ ní jeé ājē be āmbúgú ni ku.

10 Ũkú 'yo'bá kínĩ ĩ ĩnjĩkí Múngú ri rá rĩ pi, lē kōpi ā 'okí tā índrépi múké ni 'bá rĩ pi ẹndrẹtì gé.

11 ĩ dō ri 'bá rĩ pi ímbá, lē ũkú rĩ pi ā újĩkí kírì, kōpi ē ĩnjĩkí 'bá āngũ ímbá'bá rĩ pi ĩnjĩnjĩ.

12 Má ā'yĩ ku ũkú rĩ pi ní āgō rĩ pi ímbázú, dōku ũkú rĩ pi ní átázú ũkpō sī āgō rĩ pi drĩgé, lē kōpi ā újĩkí kírì, ā 'bākí bĩ tā rĩ yizú.

13 Ā'diātāsīyā Múngú gbi Ādámā† ri drĩdrĩ,

* 2:9 2:9 Mǎyākā ógú'bá ógúọgú ājē be āmbúgú ĩ ní zĩ pálĩ rĩ pi: Pálĩ índré sũ írā ógúpì ógúọgú ũnyĩ be ājē be āmbúgú rĩ tĩnì. Títíríkó ri kōpi údé nĩ ívé kókó'bō agá. † 2:13 2:13 Ādámā: Ādámā ri 'bá Múngú ní í'dó gbiú drĩdrĩ rĩ. Īri ẹtẹpì 'bá vũ drĩgé rĩ pi vé ni céré. Īrivé ũkú Évā ri ẹndrẹpì 'bá vũ drĩgé rĩ pi vé ni céré. 'Í lā Í'dóngará 1-5.

vúdrĩ ni gé, ĩri ní Évã‡ ri gbizú.

14 'Bá Sātánã ní mị ni ù'bãá rĩ adri Ādámã 'i kuyé, 'bá rĩ Évã 'i, ĩ ní mị ni ù'bãá rĩ sĩ, sē 'de ũnjĩkãnyã agá.

15 Ūkú rĩ pi dō ẹ'yĩngará be, lēngará be, tã be uletere, āzini kôpi dō ri tã 'o múké, ĩ kôpi pa kôpi ní anji tị rĩ sĩ. §

3

'Bá drĩkoma rú kãnisã vé rĩ pi

1 Ádarú 'bá rĩ 'bã dō ẹsị lēzú adrizú drĩkoma rú kãnisã agá, 'bá 'dĩri lē ẹzị múké ni ngaá.

2 'Bá lēepi adriipi drĩkoma* rú rĩ, lē ã 'o tã piri, ã je 'yéná ũkú ãlu, 'a ni ã ve tã sĩ mbēlēnǎ ku, lē ã ütē 'i ütētē, ã adri 'bá ĩ ní ĩnjĩ ĩnjĩ ni, lē ẹ'yị ũmú rĩ pi ívé āngá ẹsị be céré, ã adri 'bá āngũ ímbápi ni,

3 lē ã mvụ íwá ĩmērēzú ku, ã adri gbórókó rú ku, ã adri ẹsị be mǎdǎ, ã adri ũmbá rú ku, āzini ã 'bã ẹsị āmbúgú mǔfēngǎ drĩgé ku.

4 Lē ã mba ívé 'bá 'bētị āsámvú gé rĩ pi ã tã múké, lē anjinǎ ĩrivé rĩ pi ẹ ĩnjĩkí ĩri ĩnjĩnjĩ, āzini ã 'dukí ĩrivé tã ngaá.

‡ 2:13 2:13 Évã: Évã ri ũkú Múngú ní 'dó gbií drĩdrĩ rĩ. ĩri ẹndrẹpi 'bá vũ drĩgé rĩ pi vé ni céré. 'Í lǎ 'Ídóngará 1-5. § 2:15 2:15 ĩ kôpi pa kôpi ní anji tị rĩ sĩ: Ífífí ni na, ãlu ri, Múngú ri ũkú rĩ pi ẹ ĩzǎ ko anji tịngará sĩ, ĩrĩ rĩ, Múngú ri ũkú rĩ pi pa Yésũ vé tịngará sĩ, na rĩ, Múngú ri ũkú adri 'bá múké ẹndrẹpi rú rĩ pi pa.

* 3:2 3:2 Drĩkoma: 'Bá ĩ ní zị drĩkoma 'dĩri, ĩri bīsōp.

5 'Bá rĩ ícò dõ 'bá ívé 'bêtĩ ãsámvú gé rĩ pi ã tã mbaá ku, ĩri ícò 'bá kãníšã vé rĩ pi ã tã mba ngóni?

6 'Bá ĩ ní 'bãá drĩkoma rú rĩ, lē ã adri 'bá Yésũ ri ẽ'yĩĩpi ú'dí rú ni ku, ã'diãtãsiyã ĩri 'i íngúngũ, ĩ ímũ ĩrivé tã lì sũ ĩ ní ãdróko† vé tã lì rĩ tĩni.

7 Lē 'bá Múngú ri nĩ 'bá ku rĩ pi ẽ ĩnjĩkĩ ĩri ĩnjĩnjĩ ĩrivé tã 'oó múké rĩ sĩ, 'bá rĩ pi ẽ ẽdĩkĩ rĩ rú ni tã ũnjĩ sĩ ku, ã ã'yĩ rĩ bãákú ãdróko ní pĩĩ rĩ gé ku.

8 Dĩkõnĩ rĩ pi, lē ẽ ĩnjĩkĩ kõpi ĩnjĩnjĩ, lē tã kõpi ní átá rĩ ã adri tã pĩri, kõpi ã rikĩ íwã mvuú ĩmèrèzú ku, lē kõpi ã 'bãkĩ ẽsĩ ãmbúgú mũfengã drĩgé ku.

9 Lē kõpi ã 'dukĩ tã ẽ'yĩngará vé rĩ 'bãá ĩ ẽsĩ agá tĩtĩ, lē kõpivé yĩkĩ ã adri pĩri.

10 Drĩdrĩ ni, lē ã ũ'bĩkĩ kõpi ũgbále, ĩsúkĩ dõ tã ãzi kõpi rú 'bá gá ũnjĩ kuyé, kúru ã 'bãkĩ kõpi ẽzĩ ngaá dĩkõnĩ rú.

11 Lē ẽ ĩnjĩkĩ kõpivé ũkú ĩnjĩnjĩ, lē ũkú kõpivé rĩ ã 'yokĩ 'bá ku, kõpi ã mvukĩ íwã ku, kõpi ã 'bãkĩ ẽsĩ tã 'ozú pĩri.

12 'Bá dĩkõnĩ rú rĩ, lē ã je ũkú ãlu, ã mba ívé anjiná rĩ pi ã tã múké, ãzini ã mba ívé 'bá 'bêtĩ ãsámvú gé rĩ pi ã tã múké.

13 Dĩkõnĩ ẽzĩ nga 'bá múké rĩ pi, 'bá rĩ pi kõpi ĩnjĩ rá, kõpi ní Kúrísitõ Yésũ ri ẽ'yĩĩ gĩ rĩ sĩ.

14 Má ũsũ, á lē kõdõ muú mi ndreé ú'díkĩrĩnjã nõgó, 'bo á sĩ kõkõbĩ 'dĩri sēé mí ní mi ímbázú ãní,

† 3:6 3:6 *Ãdróko*: Ãdróko vé rú Sātánã 'i, ĩri ãmbúgú índrĩ ũnjĩ rĩ pi drĩgé, gã tã Múngú vé ri 'duğá ngagá sĩ 'bũ gé 'dãlé. Múngú idró ãdróko ri índrĩ ũnjĩ rĩ pi be 'bũ gé 'dãásĩ nĩ. 'Í lã l'dangará 12:7-9.

15 ã'diātāsīyã á ca dō mbēlēñá kuyé, lē mī nī múké 'yozú kīnī, lē anji Múngú vé rī pi ã adrikí tã be pīrī. Kānisã Múngú ídri rú rī vé rī tu pá ũkpó ũkpó, ĩri tã áda rī ũlū 'bá rī pi ní.

16 Ádarú tã āmbúgú āmbúgú Múngú ní ũzǔú kuú mūdūmūdū rú rī, ĩri 'dīni, Kúrísítō ri tīkí ĩri ĩfūú 'bá áda rú, Índrí Uleterē rī i'da kīnī, ĩri 'bá pīrī. Mālāyíkã rī pi ndrekí ĩri rá, 'bá rī pi ũlūkí ĩrivé tã mužú āngū rī pi agásī céré, 'bá rī pi ẹ'yīkí ĩrivé tã vū drīgé sī céré, Múngú 'dụ ĩri mužú 'bǔ gé gí.

4

Páulū ímbá Tímōtáyō ri 'bá āngū ímbá'bá ũnjō sī rī pi vé tã sī

1 Índrí Uleterē rī lū uleterē kīnī, úmvúlésī 'bá urukọ ímú ĩvé ẹ'yīngará ku rá, kọpi índrí ũnjí* mī ũ'bã'bée rī pi vé tã 'dụ nga áyu, āzini kọpi tã índrí ũnjí rī pi ní ímbá rī 'dụ nga áyu.

2 Tã 'bá 'dĩ'bée ní ímbá rī pi, kọpi ri tã ũnjō vé ni ímbá, kọpivé yīkí ábá gí.

3 Kọpi ri 'bá rī pi uga kīnī, kọpi ã jekí ũkú ku, āzini kọpi ã nyakí ānyāngã urukọ'bée ku. 'Bo Múngú gbi ānyāngã 'dĩ'bée nī, 'bá Múngú

* **4:1 4:1** *Índrí ũnjí rī pi:* Índrí ũnjí rī pi ándúru mālāyíkã Múngú vé ni 'bǔ gé 'dãá, kọpi ñókí tãimbj Múngú vé rī, Sātánã ri kọpivé āmbúgú. Múngú ídró kọpi 'bǔ gé 'dãásī vūgá nōó, kọpi gókí ufuú índrí ũnjí, kọpi ri 'bá rī pi ní ĩzāngã sē vū drīgé nōgó. 'Í lã I'dangará 12:7-9.

ri ẹ'yĩ'bólá gí, ǎzini ìrivé tǎ áda rĩ nĩ'bólá rá rĩ pi, ǎ nyakí ǎnyǎngǎ 'dĩ'bée, ǎ sěkí ǒwǒ'dífô ìri ní.

⁴ ǎ'diātāsīyǎ ngá Múngú ní gbií rĩ pi ǎrěvú céré múké, lě 'bólá ǎzi ǎ gǎ ku, lě 'bólá rĩ ẹ ẹ'yĩ' ǎnyǎngǎ rĩ nyaá, ǎ sě ǒwǒ'dífô.

⁵ ǎ'diātāsīyǎ ú'dúkó Múngú ní átá rĩ, ǎzini zìngará ì ní zìí rĩ sě ǎnyǎngǎ rĩ ícá uletere gí.

ǎtí'bólá múké Kúrísítô Yésũ vé rĩ

⁶ Mí ímbá dǒ tǎ 'dĩ'bée 'bólá Yésũ ǎ pámvú ùbĩ'bólá rĩ pi ní rá, mi ímú adri ǎtí'bólá múké Kúrísítô Yésũ vé ni, mi adri ùkpó ùkpó mívé ẹ'yìngará agá, tǎ áda mí ní ẹ'yìí, mí ní rií 'dujú ngaá 'dĩri, ìri sě mi 'bólá rĩ pi ímbá mužú ǎní múké.

⁷ Lě mí fi átángá ẹzì ǎkó 'bólá rĩ pi ní rií átá rĩ átá ìndĩ ku, ǎzini lě mí fi ú'dógú'dógú ùnjí ùkú ǎká rĩ pi ní rií átá rĩ átá ìndĩ ku, lě mí ímbá mi adrií 'bólá Múngú vé ni.

⁸ Mí ímbá dǒ mí rú'bólá adrízú ùkpó ùkpó, ìri múké, 'bo agaápi rá rĩ, lě mí ímbá mi tǎ múké ni 'oó, ǎ sě rí Múngú ní ǎyìkǒ, ìri í'dó mí ìzǎ ko mí ní adringará gá vũ drìgè nǒgó, ǎzini mi kpá ùmvúlésì ídri 'dáni'dáni rĩ ìsù rá, Múngú ní ẹzìí rĩ tìjì.

⁹ Tǎ 'dĩri tǎ áda, lě 'bólá rĩ pi céré ǎ ǎ'yìkí tǎ 'dĩri.

¹⁰ Tǎ 'dĩri sě 'bólá ù'bìkí ẹzì ngaá ùkpó sǐ, sě 'bólá 'bǎkí ẹsì Múngú adriípi ídri rú 'bólá rĩ pi Paápi rĩ drìgè, agaápi rá rĩ, ìri 'bólá 'i ẹ'yĩ'bólá gí rĩ pi pa.

¹¹ Mí ímbá tǎ 'dĩ'bée 'bólá rĩ pi ní, 'í sě tǎimbì, lě kǒpi ǎ 'duki tǎ rĩ ngaánga.

¹² Lě mí sě 'bólá ǎzi ǎ ọwụ mi ku, ǎ'diātāsīyǎ mi drĩ kẹrìmvá. Lě mí átá tǎ áda 'bólá rĩ pi ní, mívé

adringará ã adri múké, mî lē 'bá rī pi lēlē, lē mî ẹ'yī Yēsū ri ẹsị be céré, lē mî adri ule, 'bá ẹ'yī 'bá gí rī pi ã 'dukí rí tã rī ngaá sụ mí ní ngaá rī tịni.

¹³ Lē mî lã búkū Múngú vé rī 'bá rī pi ní, mî sē tị Múngú vé rī, ãzini mî ímbá 'bá rī pi cĩngbá má ní cangará gá.

¹⁴ Fěfě Índrí Uletere rī ní sē mí ní ẹzị Múngú vé rī ngazú, nẹbị rī pi ní tã ni 'yoó sã drĩkoma rī pi ní drị tịzú mí drĩgé rī gé 'dãri, lē mî gã ku.

¹⁵ Lē mî 'bã ẹsị tã 'dĩri ụnịzú, mî sē mî rụ 'bá céré tã 'dĩri 'dụzú ngazú, 'bá rī pi ã ndrekí rí 'yozú kínì ẹzị mívé rī ri mụ múké.

¹⁶ Tã mí ní rií ngaá rī agá, ãzini tã mí ní rií ímbá rī agá, lē mî ùtē mi ùtētē. 'Í 'dụ dō tã rī ngaá sụ 'dĩri tịni, mi pangará ịsụ rá, ãzini 'bá mi yị 'bá rī pi kpá pangará ịsụ rá.

5

Páũlũ ímbá Tĩmōtáyō ri lẹtị 'bá rī pi ã tã mbazú rī ã tã sī

¹ Lē mî ịrịñã 'bá ãmbúgu mi agaápi ílí sī rá rī ụ'dúkọ ũkpó ũkpó ni sī ku, lē mî átá átángá rī ịri ní ịnjingará be, sụ mí ní rií átá mí ẹtẹpị ní rī tịni. Lē mî átá kẹrịanji rī pi ní átángá rī sụ mí ní rií átá mí ẹdrípị ní rī tịni.

² Lē mî átá ũkú ambugu rī pi ní átángá rī ịnjingará be, sụ mí ní rií átá mí ẹndrẹpị ní rī tịni, lē mî átá anji ũkú rī pi ní átángá rī ẹsị ule sī, sụ mí ní rií átá mí ọmvúpị ní rī tịni.

³ Lē mî mba ọwụzị ị ní kuú lịkịcọ rú rī pi ã tã múké.

4 'Bo ɔwúzı̄ rı̄ dō anji be, dōku ĩrivé anjiná rı̄ pi vé anji dō anigé, lē anjiná rı̄ pi ã ũñkí tã Múngú vé rı̄ 'duú ngaá, kōpi ã mbakí ĩ étépı̄ı̄, āzini ĩ éndrēpı̄ı̄ ã tã múké, āzini kōpi ã mbakí ĩ é'bı̄pı̄ı̄, āzini ĩ ĩdrēpı̄ı̄ ã tã múké, kōpi 'okí dō 'dını, ĩri sē Múngú ri adri ānı̄ āyıkō sı̄.

5 'Bo ɔwúzı̄ adriı̄pi líkıcó rú, 'bá ākó rı̄, ĩri éşı̄ 'bã céré Múngú drı̄gé. ĩri Múngú ri zı̄ ũtúná pi ĩnı̄ná be, Múngú ã ko rı̄ 'ı̄ ĩzã bēnı̄.

6 'Bo ɔwúzı̄ riı̄pi āyıkō nyōókú nōri vé rı̄ ã tã ũsũı̄pi áyu rı̄, ã adri dō ı̄dri rú drãáāsı̄yã, agálésı̄ ĩrivé ı̄ndrı̄ drã gı̄.

7 Mı̄ ímbá tã 'dı̄ri 'bá kãnısã vé rı̄ pi ní, 'bá āzi ã 'yo rı̄, kōpi 'okı̄ tã ũnjı̄ 'dını ku.

8 'Bá rı̄ sē dō ngá ívé márıté rı̄ pi ní ku, agaápi rá rı̄, sē dō ngá ívé 'bá 'bētı̄ āsámvú gé rı̄ pi ní ku, 'bá 'dı̄ri gã é'yı̄ngará vé tã sı̄, tã ũnjı̄ ĩri ní 'oó rı̄ ndē 'bá é'yı̄ı̄pi kuyé rı̄ vé rı̄ rá.

9 ɔwúzı̄ rı̄ vé ılı̄ ca dō pũkú ázı̄yá kuyé, ã sı̄kí ĩrivé rú búkũ ĩ ní rizú ɔwuzı̄ rı̄ pi ã rú sızú rı̄ agá ku, ɔwúzı̄ ĩ ní sı̄ı̄ rı̄, lē ã adri ũkú ándúru ívé ágó ĩnjı̄ı̄pi ĩnjını̄ı̄ ni,

10 ã adri ũkú 'bá rı̄ pi ní nı̄ı̄ rá 'yozú kını̄, ĩri tã 'o múké ni, ũkú ívé anjiná úcépi mbaápi múké ni, ũkú ũmú é'yı̄pi ni, ũkú riı̄pi ézı̄ ngaápi 'bá é'yı̄' 'bá gı̄ rı̄ pi ní éşı̄ be mādã ni, ũkú riı̄pi 'bá tã ní ı̄sú rı̄ pi ē ĩzã koópi ni, ũkú riı̄pi ívé éşı̄ 'bãápi céré tã múké 'ozú ni.

11 ɔwuzı̄ drı̄ adri' 'bá ızóná rú rı̄ pi, ã sı̄kí kōpi ã rú búkũ ɔwuzı̄ rı̄ pi ã rú sızú rı̄ agá ku, ã'dı̄atãsı̄yã ébı̄rı̄ rú' 'bá nōri vé rı̄ drı̄ kōpi rú' 'bá

gá ũgōgō, ĩri sē kōpi ẽzĩ Kúrísítō vé rĩ ã ngangará ku rá, kōpi észĩ 'bã ägō jezú.

12 Kōpi 'okí dō sũ 'dĩri tĩnĩ, ĩ kōpivé tã lì ũnjĩ, ã'diātāsīyã kōpi ñókĩ ũyō* ĩ ní sōó drĩdrĩ 'dãri gĩ.

13 Sīkĩ dō kōpi ã rú gĩ, ĩri sē kōpi adri ũvú rú, ri ęcĩ ngalanji jó rĩ pi tĩ gé sĩ, ri ängũ 'yo be mužú, äzini kōpi fi 'bá rĩ pi vé tã agá, kōpi tã ĩ ní kōdō ícō átá ku ni pi átá mužú.

14 Á lē 'yoó ọwuzĩ ízóná rú rĩ pi ní, lē kōpi ã jekĩ ägō, kōpi ã tĩkĩ rĩ anji, kōpi ã mbakĩ rĩ ĩvé 'bětĩ ã tã, äri'bágú rĩ ã ọwụ rĩ ängũ ku.

15 Ọwuzĩ rĩ pi ã ọrukọ kukĩ gārã gá gĩ, kōpi nóni ri Sātánã vé tã 'dụ nga áyu.

16 Ũkú Yésũ ri ẹ'yĩipi gĩ rĩ vé 'bětĩ äsámvú gé 'dää, 'bá ọwuzĩ rú ni pi dō anigé, lē ũkú rĩ ã sē ọwuzĩ rĩ pi ní ngá kōpi ẽ ĩzã kozú, ã ku ọgụ rizú kōpi ẽ ĩzã kozú rĩ kú kãnísã drĩgé ku, kãnísã ã ko rĩ ọwuzĩ líkícọ rú, 'bá äkó rĩ pi ẽ ĩzã.

17 Lē ã ũfěkĩ drĩkoma kãnísã vé rĩ pi múké múké, agaápi rá rĩ, lē ã ũfěkĩ 'bá ri'bá Múngú vé tĩ sē'bá rĩ pi, äzini 'bá ri'bá ängũ ímbá'bá rĩ pi.

18 Ä'diātāsīyã Búkũ Múngú vé rĩ kĩnĩ, “Tĩ męęñĩgọ riipi änyängã ã fĩ coopi rĩ, lē mĩ úmbé tĩ ni cí ku,” äzini “Bá ẽzĩ ngaápi rĩ, lē ã ũfěkĩ ĩri ũfěfě.”

19 'Bá äzi tō dō 'bá drĩkoma rú kãnísã vé ni, lē mĩ yĩ 'bá ĩri tōopi rĩ vé tã ku, 'bá ĩrĩ dōku 'bá na ętĩkĩ dō ĩrivé tã nĩ ká.

* 5:12 5:12 Ũyō: Ũyō 'dĩri, kōpi kĩnĩ ĩ gōkĩ ágó jeé ku, ĩ ẽzĩ nga Kúrísítō ní. 5:18 5:18 Dětōrōnómě 25:4 5:18 5:18 Lúkã 10:7

20 'Bá ùnjĩkányã 'o'bá rĩ pi, lã ã 'yokí kôpivé tã kôpi útúzá ãní 'bá kánísã vé rĩ pi ẹnḍeṛṛi gé, ã sê rí 'bá ụṛụkọ ní ụṛĩ, kôpi ã 'okí rí ùnjĩkányã ku.

21 Múngú ẹnḍeṛṛi gé, ãzini Kúrísítô Yésũ ẹnḍeṛṛi gé, ãzini mālāyĩkã ĩ ní ùpěé rĩ pi ẹnḍeṛṛi gé, á lã mi ímbá, lã mĩ 'du tã rĩ ngaá sũ 'dĩri tịni, lã mĩ ri 'bá ụṛụkọ'bée lée 'bá ụṛụkọ'bée nděé ku, lã mĩ lã 'bá rĩ pi céré.

22 Mí ndre dō 'bá ãzi kánísã agá 'dĩgé, 'í lã dō ã adri drĩkoma rú, ã tịkí drĩ drĩ ni gé mbělēṅá ku, mĩ fi rí 'bá 'dĩri vé ùnjĩkányã agá ku, lã mĩ adri uletere Múngú ẹnḍeṛṛi gé.

23 Mĩ ri 'yéṅá yĩ mvu áyu ku, lã mĩ mvu vinyô kínikiniṅá ĩndĩ, ã'diātāsīyã mĩ 'a ní rií ásósō rĩ sī, ãzini mí ní nĩĩ rií adrií ãzó rú rĩ sī.

24 'Bá ụṛụkọ vé ùnjĩkányã i'da 'i kú ãmvé, ĩri sē ĩ tã lị ãní kôpi drĩgé rá. 'Bo 'bá ụṛụkọ vé ùnjĩkányã nĩkí áamá ku, ĩ ímụ nĩ áamá vúlé vúlé rú.

25 ĩri kpá adri sũ 'dĩri tịni, tã múké 'bá ụṛụkọ ní 'oó rĩ, ĩri índré uletere, ãzini tã múké 'bá ụṛụkọ ní 'oó rĩ, ícókí nĩĩ áamá ku, ĩ ímụ nĩ áamá vúlé vúlé rú.

6

1 Túgērĩ Yésũ ri ẹ'yĩ'bá gí ri'bá ẹzị nga'bá ìvé ambugu rĩ pi ní rĩ pi, lã kôpi ẹ ĩnjĩkí ìvé ambugu rĩ pi ĩnjĩnĩ, ã ọwukí rí rụ Múngú vé rĩ ãní ku, ãzini ã ọwukí tã 'bá ní rií ímbá rĩ ku.

2 Lã 'bá ambugu Yésũ ri ẹ'yĩ'bá gí túgērĩ rĩ pi ní rií ẹzị ngaá kôpi ní rĩ pi ã ọwukí túgērĩ rĩ pi ku, ã'diātāsīyã kôpi ẹ'yĩkí Yésũ ri gí. Lã túgērĩ rĩ

pi ã ngakí êzî rî ùkpô sî, ã'diâtâsîyã 'bá kôpi ní rîí êzî ngaa kôpi ní 'dî'bée, kôpi ẽ'yîkî Yésũ ri gí, kôpi lèkî túgèrî rî pi lèlè. Lè mí ímbá kôpi, âzini mí ìcîcîkî kôpi ã 'dukí tâ mí ní ímbá 'dîri ngaa.

'Bá ãngũ ímbá'bá ùnjô sî rî pi vé tâ, âzini ã'bú vé tâ

³ 'Bá âzi ímbá dô tâ âzi túngú 'i ruúpi 'bávè Úpí Yésũ Kúrísitô vé rî be ku ni, âzini ímbá dô tâ 'i ruúpi Múngú vé rî be ku ni,

⁴ 'bá 'dîri ẽ drî ùkpó ùkpó, nî tâ âzi kuyé. Ìrivé yîkî tâ 'ozú rî céré ágátá vé ni, ìri ágátá gã tâ ì ní sîí búkũ Múngú vé rî agá rî sî, ìri adri ã'yã rú, ùmbá rú, ìri ãngũ u'da'da, ìrivé yîkî rîí ùsũú 'bá âzi drîgé rî, ìri sê éşî ni ri ùtîtî,

⁵ ìri tâ ùnjî íjî 'bá rî pi âsámvú gé, ìri sê kôpi adri ágátá rú. Kôpivé yîkî tâ 'ozú rî adri múké ku, kôpi kukí tâ áda rî ã 'ongará gí, kôpi ùsũkî adringará Múngú agá rî ì ã'bú íşú âní.

⁶ Adringará Múngú agá rî, ãndêma ni ãmbúgú aga rá, ngá mí ní íşú rî, mi adri âní âyîkô sî.

⁷ ã'diâtâsîyã sâ ì ní 'bâ tîzú vũ drîgé nôgó rî gé, tîkî 'bâ ngá ãkó, 'bá kãdô drãá, 'bá jîkî ngá âzi mužú ìndî ku.

⁸ Kúru 'bâ dô ãnyãngã be, âzini bõngó be, lè 'bâ adrikí âní âyîkô sî.

⁹ 'Bá éşî 'bã'bée céré lèzú ã'bú íşúzú rî pi, kôpi fi tâ ùnjî agá, kôpi ã'yî bãákú tâ ùnjî vé rî agá, kôpi tâ azakaza vé ni 'o, tâ ùnjî ri kôpi íşú, kôpi ìzãngã nya mužú ùdũ ãkó.

¹⁰ ã'diâtâsîyã 'bá rî lè dô mûfëngã ambamba, mûfëngã ri úlá ùnjîkãnyã vé ni. 'Bá

uruko'béé lēkí mūfēngā ambamba, sē kōpi kukí ìvé ẹ'yīngará ĩ drīgé sī gí, āzini sē ĩzāngā ñō kōpi ẽ ẹsị ambamba.

Lē mī tu pá tịtị mívé ẹ'yīngará agá

¹¹ 'Bo Tīmōtáyō, mī 'bá Múngú vé ni, lē mī ugo mī tā ũnjí sī ugo. Mí ũbī 'yéná tā pịrị, āzini tā múké rī áyu. Mí ũbī tā pịrị Múngú ní āyīkō sēepi rī, mí ẹ'yī Múngú ri, mī lē āngū lēlē, mí úmbé ẹsị ĩzāngā rī ā nyangará gá, āzini mī adri ẹsị be mādā.

¹² Lē mī 'dị ẹ'dị ẹ'yīngará vé rī muzú múké. Lókí mí ní tā Yēsū vé rī ẹ'yīzú mī tị sī 'bá tré pi ẹndrẹtị gé rī gé, Múngú sē mí ní ídri 'dání'dání rī gí, lē mī 'du tā ídri rī vé rī 'bāá tā āmbúgú rú.

¹³ Á 'yo mí ní, Múngú ídri sēepi ngá rī pi ní céré rī ẹndrẹtị gé, āzini Kúrísítō Yēsū 'í tị njeepi uletere Pónítīyō Pīlátō ẹndrẹtị gé rī ẹndrẹtị gé,

¹⁴ lē mī 'du tā Yēsū ní 'yoó 'dīri ngaá létị múké sī, 'bá āzi ẽ ẹdị rí mī rú tā ũnjí sī ku, cīngbá cazú ú'dú 'bávé Úpí Yēsū Kúrísítō ní ímvízú rī gé.

¹⁵ Múngú ri úmvúlésí ímụ Yēsū ri i'da sâ múké 'í ní lēé rī gé. Múngú ĩ ní íngúngū rī, ĩri Ūkpō 'Dịpa, ĩri 'Bāgú 'bāgú rī pi drīgé céré, ĩri Úpí úpí rī pi drīgé céré.

¹⁶ ĩri Múngú, ĩri adri muzú 'dání'dání, drā ku, ĩri adri vūrā dīpí imvesírílí rī gé, 'bá āzi ícó ĩri ndreeé ku. Lē ẽ ĩnjíkí ĩri, āzini ẽ ĩnjíkí ũkpō ĩrivé rī muzú 'dání'dání. Āmīnā.

¹⁷ Tīmōtáyō, 'í 'yo 'bá ā'bú be nyōokú drīgé nōgó rī pi ní, kōpi ā adrikí āfú sī ku, āzini kōpi ā 'bākí ẹsị ìvé mūfēngā ímụpi dejepi deđe 'dīri

dr̄igé ku, ngá múké rĩ, lē kōpi ã 'bākí ẹsị Múngú 'bá ní ngá sēepi 'bá ní ãyĩkō ịsúzú rĩ dr̄igé.

¹⁸ Í lū kōpi ní, lē kōpi ã áyúkí ịvé mǔfēngā tǎ múké 'ozú ãní. Lē kōpi ã 'okí tǎ rĩ mụzú ẹsị be múké, kōpi ã rikí ngá ãlěé sēé ị ãsámvú gé sǐ.

¹⁹ Kōpi 'okí dō 'díní, kōpi rí ngá 'bǎ ku ị ní, sǔ ị ní í'dó jó ã ndụ ã'bǎá rĩ tịnị, ịri kōpi tē ú'dụ ímụpi dr̄idr̄i rĩ gé 'dǎlé, ịri sē kōpi úmvúlésǐ ídri 'dání'dání áda rĩ ịsụ ãní rá.

²⁰ Tímôtéyō, lē mí ütē tǎ Múngú vé ị ní ẹziị mí ní 'dǐri ẹsị be céré. Lē mí rí átángá Múngú ní ãyĩkō sēepi ku ní pi átá ku, ãzini 'bá mí ọwụ'bá 'yo'bá kǐnǐ ị nǐkí tǎ ambamba rĩ pi, ã fikí kōpivé tǎ agá ku.

²¹ 'Bá rĩ pi ã ụrukọ kukí ịvé ẹ'yǐngará gí, ã'diātāsīyā kōpi ẹ'yǐkí 'bá 'yo'bá kǐnǐ ị nǐkí tǎ ambamba rĩ pi vé tǎ rá.

Múngú ã 'bǎ ẹsị múké ịmi ní.

Keliko

Keliko: Ụ'dụkọ Múké Múngú vé rị New Testament+
copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Keliko

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 6 May 2025 from source files
dated 6 May 2025

14717198-957a-524c-b31f-2c3197945b20